

YRITYSSALAISUUSRIKOKSET – KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISUT 2013–2015, OSA I

1. Johdanto

Yrityssalaisuuden suojaa koskevia säännöksiä on muun muassa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/1978, SopMenL), työsopimuslaissa (55/2001) ja rikoslaissa (RL). Eri laeissa käytetään suojan kohteena olevasta tiedosta hieman toisistaan poikkeavia nimityksiä – liikesalaisuus, liike- ja ammattisalaisuus tai yrityssalaisuus –, mutta suojan kohteena olevan tiedon ala on kaikissa laeissa käytännössä sama.¹

Yritystoiminnan relaatioissa, erityisesti työnantajien ja työntekijöiden välisissä suhteissa, oikeus-suojan toteutumisen painopiste on ollut *rikosoikeusjärjestelmän* puolella. Tyypillisin olosuhde, jossa kysymys yrityssalaisuuden loukkaamisesta nousee esille, on se, kun työntekijä jää pois yrityksen palveluksesta ja siirtyy kilpailijan palvelukseen

tai perustaa oman yrityksen. Tällöin huomio voi kiinnittyä siihen, millaista tietoa työntekijä on vienyt mukanaan ja onko hän ryhtynyt hyödyntämään aikaisemmalle työnantajalleen (tai tämän yhteistyökumppanille) kuuluvia yrityssalaisuuksia. Lisäksi keskeistä on monissa tapauksissa sen arvioiminen, onko myös joku kolmas henkilö ryhtynyt hyödyntämään sellaisia yrityssalaisuuksia, jotka ovat päätyneet hänen haltuunsa joko yrityssalaisuuden haltijana olevan yrityksen entisen työntekijän välityksin tai muuten luottamuksellista suhdetta loukaten.

RL 30 luvun yrityssalaisuusrikoksia koskevat säännökset (4–6 §:n rangaistussäännökset ja 11 §:n määritelmäsäännös) ovat olleet, eräine myöhempi-ne muutoksineen, voimassa jo yli 24 vuotta.² Kuitenkin vasta vuosina 2013 ja 2015 on saatu niiden osalta ensimmäiset korkeimman oikeuden ennak-

¹ Ks. *Tom Vapaavuori*, Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset, Helsinki 2005, s. 29 ja 37, *Klaus Nyblin*, Yrityssalaisuusrikokset, teoksessa *Talousrikokset*, toim. Raimo Lahti ja Pekka Koponen, toinen uudistettu painos, Helsinki 2007, s. 234, *Kari-Pekka Tiitinen – Tarja Kröger*, Työsopimusoikeus, kuudes uudistettu painos, Helsinki 2012, s. 337 sekä *Pekka Viljanen*, Yrityssalaisuusrikokset, teoksessa *Dan Frände ym.*, Keskeiset rikokset, kolmas uudistettu ja laajennettu laitos, Helsinki 2014, s. 663.

² Mainitut säännökset tulivat voimaan vuonna 1991 (L 769/1990). RL 30 luvun 5 §:ää on muutettu vuonna 1993 (L 54/1993) lisäämällä säännöksen soveltamisalaan yrityssalaisuuden oikeudeton ilmaiseminen ja käyttäminen myös tapauksissa, joissa yrityssalaisuus on saatu tietoon yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä. Lisäksi samaa pykälää on muutettu vuonna 2003 (L 61/2003) säätämällä yrityssalaisuuden rikkominen toisen palveluksessa olevien osalta rangaistavaksi vielä kahden vuoden ajan palvelusajan päättymisen jälkeen. Samassa yhteydessä yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksestä on tullut rangaistava.

koratkaisut. Jo vuodelta 2008 on tosin yksi ratkaisu, mutta se on julkaisematon.³

Mainituista vuosina 2013 ja 2015 annetuista ennakkoratkaisuista tapaus KKO 2013:17 on koskenut RL 30 luvun 6 §:n mukaista *yrityssalaisuuden väärinkäyttöä*. Keskeisinä arvioitavina kysymyksinä ovat olleet sanottuun tunnusmerkistöön sisältyvästä esirikoksesta edellytettävä selvitys sekä se, tuleeko esirikosta arvioida Suomen vai muun maan lain nojalla ja tuleeko asiassa sovellettavaksi RL 1 luvun 11 §:n mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus, kun esirikos on tehty ulkomailla. Lisäksi keskeisessä asemassa on ollut rangaistusvastaan edellyttämän tahallisuuden arviointi.

Ratkaisussa KKO 2013:20 on ollut kysymys sen arvioimisesta, voiko sellainen työntekijä, jolla osana työtehtäviään on oikeus käsitellä yrityssalaisuuksia ja niitä sisältäviä tallenteita, syyllistyä RL 30 luvun 4 §:n mukaiseen *yritysvakoiluun*, jos hän vie mainittuja tallenteita työsuhteensa päättyessä mukanaan tarkoituksin hyödyntää yrityssalaisuuksia myöhemmin kilpailevassa toiminnassa. Samalla arvioitavana on ollut se, voiko edellä tarkoitettu menettely olla rangaistava RL 30 luvun 5 §:n mukaisen *yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksenä*, jollei yritysvakoilun tunnusmerkistö täyty.

Myös ratkaisussa KKO 2015:42 on ollut arvioitavana *yritysvakoilua* koskevan säännöksen sovellettavuus samantyyppisissä olosuhteissa kuin ratkaisussa KKO 2013:20. Lisäksi siinä on otettu kantaa yrityssalaisuuden rikkomisen yritystä koskevaan syyteeseen, mutta kuitenkin vain siltä osin, *onko syyte voitu tutkia* syyteoikeuden ja rangaistuksen tuomitsemisoikeuden vanhentumisesta annetut RL:n säännökset huomioon ottaen.

Esittelen ja arvioin tässä artikkelissa edellä mainituista kolmesta korkeimman oikeuden ennako-

ratkaisusta ratkaisua KKO 2013:17. Artikkelin myöhemmin julkaistavassa II-osassa esittelen ja arvioin ratkaisuja KKO 2013:20 ja KKO 2015:42. Otan arvioinnissani huomioon kotimaisten oikeuslähteiden lisäksi myös paraikaa valmisteilla olevan *liikesalaisuuksien suojaa koskevan EU:n direktiivin* luonnosversion.⁴ Direktiiviehdotuksessa on eräitä kohtia, joihin nähden erityisesti ratkaisussa KKO 2013:17 tehtyjä rajanvetoja on aiheellista verrata.

2. KKO 2013:17

2.1 Tapauksen tosiseikat ja oikeuskysymykset

Ratkaisussa KKO 2013:17 sovellettu säännös oli yrityssalaisuuden väärinkäyttöä koskeva RL 30 luvun 6 §. Sen soveltamisala liittyy pääsääntöisesti *kolmannen henkilön* menettelyyn. Taustalla täytyy aina olla *esirikos*: ennen yrityssalaisuuden väärinkäyttöä katsottavaa tekoa yrityssalaisuus on pitänyt *saada tietoon tai tulla ilmaistuksi RL:ssa rangaistavaksi säädetyllä teolla*. Tyypillisiä esirikoksia ovat yritysvakoilu ja yrityssalaisuuden rikkominen, mutta myös muut esirikokset ovat mahdollisia.⁵

Mainitussa tapauksessa X oli suomalaisen yhtiön A Oy:n edustajana tilannut pakistanilaiselta F-yhtiöltä moottorikelkkapukuja (MX-moottorikelkkapuvut). Tilausta oli edeltänyt X:n yhteydenpito myös toiseen mahdolliseen pakistanilaiseen alihankkijaan, E-yhtiöön. Tämä yhtiö oli kuitenkin kieltäytynyt ryhtymästä A Oy:n alihankkijaksi, koska se oli sitoutunut toimimaan jo toisen suomalaisen yhtiön B Oy:n alihankkijana, valmistukseen ja toimittamiseen tälle niin ikään moottorikelkkapukuja (SX-moottorikelkkapuvut). Tilatessaan MX-

³ KKO 12.12.2008, nro 2769, dnro R2007/656.

⁴ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja julkistamiselta 28.11.2013, COM(2013) 813 final. Komission ehdotuksen myöhemmän käsittelyn osalta ks. erityisesti Euroopan parlamentin oikeudellisten asioiden valiokunnan mietintö 22.6.2015 (A8-0199/2015). Viitatessani tässä artikkelissa direktiiviehdotuksen ”luonnosversioon” tarkoitan ehdotuksen sitä versiota, joka sisältyy mainittuun parlamentin valiokunnan mietintöön, vaikka tämä mietintö välttämättä käytännössä ennako direktiivin lopullista sisältöä tarkemmin kuin komission alkuperäinen ehdotus.

⁵ Ks. *Vapaavuori* 2005, s. 107–108, *Nyblin* 2007, s. 281–284 ja *Viljanen* 2014, s. 696–699.

moottorikelkkapuvut F-yhtiöltä X oli tullut tietoiseksi, että tuotteet olisivat huomattavan samanlaisia kuin E-yhtiön B Oy:lle valmistettavat SX-moottorikelkkapuvut. Nämä oli tarkoitus valmistaa B Oy:n suunnitteleminen kaavojen mukaan.

Sen jälkeen kun A Oy oli ryhtynyt myymään Suomessa F-yhtiön Pakistanissa valmistamia ja A Oy:lle Suomeen toimittamia MX-moottorikelkkapukuja, X:ää vastaan nostettiin syyte yrityssalaisuuden väärinkäytöstä. Syytteen mukaan X oli A Oy:n edustajana yhtiön elinkeinotoiminnassa käyttänyt oikeudettomasti B Oy:lle kuuluvia yrityssalaisuudeksi katsottavia tietoja muun ohella myymällä C Oy:lle 380 kappaletta MX-tuotemerkillä varustettua moottorikelkkapukua. Kyseiset puvut oli syytteen mukaan valmistettu käyttämällä oikeudettomasti teknisenä esikuvana B Oy:n suunnitteleman SX-moottorikelkkapuvun valmistamiseen tarvittavia yrityssalaisuuksiksi katsottavia kaavoja. Hovioikeudessa (ja edelleen myös korkeimmassa oikeudessa) syyttäjä vetosi myös siihen, että MX-moottorikelkkapukujen kaavat ”oli saatu tietoon” yritysvakoilun tai yrityssalaisuuden rikkomisen tunnusmerkistön täyttävällä teolla.

Kaikissa yrityssalaisuusrikkoksia koskeissa tapauksissa on yhtenä merkityksellisenä kysymyksenä se, ovatko syytteessä tarkoitettut tiedot RL 30 luvun 11 §:n mukainen *yrityssalaisuus*. Korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa merkityksellisiä olivat tämän lisäksi erityisesti seuraavat kysymykset:

- 1) Kun väitetty *esirikos* oli tehty Pakistanissa, tuliko esirikosta koskevaa tunnusmerkistötekijää arvioida *Suomen vai Pakistanin lain nojalla* ja tuliko asiassa tältä osin sovellettavaksi *kaksoisrangaistavuuden vaatimus*?

- 2) Millainen *selvitys* oli esitettävä siitä, että ennen X:n syytteessä tarkoitettua tekoa oli tehty esirikos?

- 3) Oliko X tullut riittävästi tietoiseksi, että asiassa oli tehty esirikos ja että syytteessä tarkoitettut tuotteet oli valmistettu toiselle kuuluvaa yrityssalaisuutta käyttämällä, toisin sanoen, oliko hänen tekonsa – tuotteiden myyntiin saattaminen toiselle kuuluvaa yrityssalaisuutta loukaten – *tahallinen*?⁶

Lisäksi tapaukseen liittyy yksi sellainen merkityksellinen kysymys, jota korkein oikeus ei (kuten eivät myöskään alemmat oikeusasteet) ratkaisunsa perusteluissa erikseen tarkastellut: kun A Oy ei ollut itse valmistanut syytteessä tarkoitettuja MX-moottorikelkkapukuja ja kun X:n ei ollut edes väitetty tulleen itse tietoiseksi B Oy:lle kuuluvien yrityssalaisuuksiksi katsottujen kaavojen sisällöstä, voitiinko X:n tämä huomioon ottaen oikeudellisesti katsoa *käyttäneen näitä kaavoja* saattaessaan myyntiin niiden avulla valmistettuja MX-moottorikelkkapukuja Suomessa?

Mainittuun kysymykseen liittyy myös toinen kysymys, joka oikeastaan on varsin pitkälle ensiksi mainitun kysymyksen kääntöpuoli: kun yrityssalaisuuden väärinkäytön esirikoksen tulee olla sellainen, jonka avulla yrityssalaisuus on ”saatu tietoon tai ilmaistu”, voidaanko *esirikoksen* katsoa RL 30 luvun 6 §:n mukaisella tavalla ylipäänsä tapahtuneen, jollei yrityssalaisuus ole lainkaan tullut *sen henkilön tietoon, jolle rangaistusta yrityssalaisuuden väärinkäytöstä vaaditaan*? Myöskään tätä kysymystä ei tarkasteltu korkeimman oikeuden tuomiossa erikseen.⁷

Seuraavassa esittelen ensin jaksossa 2.2 korkeimman oikeuden ratkaisun perustelujen pääkoh-

⁶ Tarkastellut oikeuskysymykset on muotoiltu korkeimman oikeuden julkaisemassa ratkaisun otsikossa seuraavasti: ”Kysymys siitä, mitä yrityssalaisuuden väärinkäytön tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää selvittäväksi teon esirikokseksi väitetystä menettelystä ja sen rangaistavuudesta. Kysymys myös tahallisuuden arvioinnista.”

⁷ Erikseen mainittakoon, että *käräjäoikeuden* tuomiossa kiinnitettiin huomiota siihen, ettei syyttäjä ollut (vielä käräjäoikeusvaiheessa) lainkaan yksilöinyt sellaista esirikosta, jolla ”sinällään yrityssalaisuuksiksi katsottavia kaavoja olisi saatu tietoon tai ilmaistu toiselle”. Tämän perusteella käräjäoikeus katsoi, ettei syytteessä kuvattu menettely voinut edes lähtökohteisesti toteuttaa yrityssalaisuuden väärinkäytön tunnusmerkistöä, ja hylkäsi siksi syytteen. Jäljempänä esitettävällä tavalla syyttäjä tarkisti syytettään hovioikeudessa, joten hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa arviointi tehtiin laajemman teonkuvauksen pohjalta.

dat ja otan niihin kantaa eräillä lisänäkökohdilla. Tämän jälkeen arvioin jaksossa 2.3 erikseen sitä, olisiko ratkaisussa ollut aihetta kyseenalaistaa väite yrityssalaisuuden käyttämisestä – ja samalla väite esirikoksen tapahtumisesta RL 30 luvun 6 §:n mukaisella tavalla – sen edellä mainitun seikan takia, ettei X:n ollut edes väitetty tulleen itse tietoiseksi B Oy:lle kuuluvien kaavojen sisällöstä (siis yrityssalaisuudesta) ja hänen syytteen kohteena olleessa menettelyssään oli ollut viime kädessä kysymys ”vain” (yrityssalaisuutta sinänsä loukanneiden) *tuotteiden myyntiin saattamisesta*. X:lle ei ollut vaadittu rangaistusta siitä, että hän olisi A Oy:n toiminnassa *valmistanut tai valmistuttanut* MX-moottorikelkkapukuja toiselle kuuluvaa yrityssalaisuutta käyttäen.⁸

2.2 Korkeimman oikeuden ratkaisun perustelut ja niiden yleinen arviointi

2.2.1 Yleistä

Korkein oikeus antoi ratkaisunsa muuten normaalissa viisijäsenisessä kokoonpanossa, mutta tahallisuuskysymyksen osalta ratkaisu tehtiin vahvennetussa jaostossa. Viimeksi mainitun kysymyksen osalta ratkaisu oli äänestyspäätös (6–5). Tosin myöskään vähemmistöön jääneet oikeusneuvokset eivät olisi hylänneet syytettä tahallisuuden puuttumisen perusteella, vaan heidän perustelunsa tältä osin vain olivat erilaiset.⁹

2.2.2 Kaavat yrityssalaisuutena

Arvioidessaan sitä, olivatko B Oy:ssä laaditut kaavat RL 30 luvun 11 §:n mukainen *yrityssalaisuus*, korkein oikeus otti huomioon sen, että B Oy:n myymien SX-moottorikelkkapukujen suunnitteluun (ts. kaavojen valmistamiseen) oli *kulunut aikaa useita kuukausia*. Lisäksi B Oy:n edustaja oli todistelutarkoituksessa asiassa kuultuna ilmoittanut, että kaavoihin liittyi niiden taloudellisen arvon takia *ehdoton salassapitointressi*. Näillä perusteilla korkein oikeus päätyi katsomaan, että kaavat olivat B Oy:lle kuuluva yrityssalaisuus.

Jo syytteen teonkuvauksen mukaan mainitut kaavat olivat paitsi yrityssalaisuus *myös teknisiä esikuvia* (siten kuin SopMenL 4 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetaan¹⁰). Tältä osin on yleisellä tasolla huomattava, etteivät *kaikki* tekniset esikuvat (tai ohjeet) ole samalla myös yrityssalaisuuksia. Tämä peruslähtökohta ilmenee lainvalmistelusta ja oikeuskirjallisuudesta¹¹ sekä yhdestä korkeimman oikeuden aikaisemmasta ratkaisusta, KKO 1991:11. Tässä aikaisemmassa (SopMenL:n säännösten soveltamiseen liittyneessä) ratkaisussaan korkein oikeus on todennut, ettei sellainen tieto, joka suoraan ilmenee vapaasti vuokrattavissa ja ostettavissa – ja siten myös tutkittavissa – olevasta tuotteesta, voi olla (SopMenL:n mukainen) liikesalaisuus.

Tapauksessa KKO 2013:17 ei tullut arvioitavaksi edellä mainittu kysymyksenasettelu. Se, ovatko tekstiilituotteen (kyseisessä tapauksessa moot-

⁸ Syytteen teonkuvauksessa olivat tosin moottorikelkkapukujen myymistä koskevan maininnan yhteydessä sanat ”muun ohella”. Syytteessä ei kuitenkaan tarkennettu, mitä tämä ”muun ohella” käytännössä tarkoitti. Selvää joka tapauksessa on, ettei X:n syyksi yrityssalaisuuden väärinkäyttönä luettu moottorikelkkapukujen *valmistamista tai valmistuttamista*. Erikseen kuitenkin mainittakoon, että kiistäessään syytteen X oli todennut muun muassa seuraavasti (korkeimman oikeuden perustelukappale 7, korostus tässä): ”X on valituksessaan vaatinut syytteen hylkäämistä, koska B Oy:n SX-moottorikelkkapukujen kaavat eivät olleet yrityssalaisuuksia, kaavojen mahdolliseen käyttämiseen MX-moottorikelkkapukujen *valmistuttamisessa* ei ole näytetty liittyvän Pakistanissa ja Suomessa rangaistavaa esirikosta ja koska X:n menettelystä puuttui joka tapauksessa tahallisuus.”

⁹ Enemmistön ja vähemmistön perustelujen ero liittyi erityisesti siihen, tuliko tekijän tahallisuutta arvioida *todennäköisyysvai tahtotahallisuusmallin* pohjalta. Tarkoitustahallisuusmallin soveltamisen kannalla oli seitsemän oikeusneuvosta (6+1), kun taas tahtotahallisuusmallia olisi soveltanut neljä oikeusneuvosta. Tähän jälkimmäiseen vaihtoehtoon perustui myös esittelijän mietintö.

¹⁰ Ks. tarkemmin HE 114/1978 vp, s. 15.

¹¹ HE 66/1988 vp, s. 93. Oikeuskirjallisuuden osalta ks. esim. *Martti Castrén*, Liikesalaisuus, tekninen esikuva ja ohje uusien lakien valossa, DL 1980, s. 422 sekä *Viljanen* 2014, s. 667–668.

torikelkkapuvun) valmistuksessa käytetyt kaavat selvitettävissä valmiista tekstiilituotteesta itsestään, on viime kädessä tämän teollisuudenalan asian-
tuntemusta edellyttävä kysymys, mutta ainakin lähtökohtaisesti vaikuttaa ilmeiseltä, että tällainen selvittäminen olisi mahdollista. Toisaalta synnä siihen, ettei tapauksessa KKO 2013:17 tullut arvioitavaksi ratkaisussa KKO 1991:11 esillä ollut kysymyksenasettelu, näyttäisi olleen se, etteivät B Oy:n tilaamat SX-moottorikelkkapuvut olleet vielä tekoajankohtana vapaasti markkinoilta saatavissa.¹²

2.2.3 Sovellettava laki ja kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Osa ratkaisussa KKO 2013:17 sovelletun rikos-tunnusmerkistön kannalta merkityksellisistä tosi-seikoista sijoittui Suomeen ja osa muuhun maahan, Pakistaniin. Arvioidessaan sovellettavan lain valintaa ja mahdollista kaksoisrangaistavuuden vaatimusta yksittäisen tunnusmerkistökäytön osalta korkein oikeus totesi, että *se teko, josta X:lle vaadittiin rangaistusta, oli tehty Suomessa*. Korkeimman oikeuden mukaan myös esirikosta koskevaa tunnusmerkistökäytön tuli siten arvioida Suomen lain nojalla. Edellytykseksi ei tullut myöskään asettaa, että esirikos on rangaistava myös Pakistanin lain mukaan.¹³

Korkeimman oikeuden rajanveto on perusteltu, ja se on myös omiaan vahvistamaan yrityssalaisuuden suojan toteutumista tapauksissa, joissa on kansainvälinen ulottuvuus. Jos esirikoksen tulisi olla rangaistava (myös) siinä maassa, jossa esirikos on tehty, yrityssalaisuutta olisi mahdollista rikossään-
nön estämättä loukata esimerkiksi siten, että luottamuksellisesti tietoon saatu yrityssalaisuus

ensin paljastettaisiin maassa, jossa tällainen teko ei ole rangaistava, ja sen jälkeen tiedon vastaanottanut henkilö ryhtyisi Suomessa käyttämään tietoa tai ilmaisemaan sitä edelleen.

2.2.4 Selvitys esirikoksesta

Arvioidessaan sitä, millainen selvitys esirikoksen tekemisestä syytteen tueksi on esitettävä, korkein oikeus viittasi muun ohella kätkemisrikosta ja laitonta tuontitavaraan ryhtymistä koskeviin ennakkoratkaisuihinsa KKO 2004:24 ja KKO 2001:97. Tämän pohjalta korkein oikeus korosti, ettei syytteen tueksi ole välttämätöntä esittää yksityiskohtaista selvitystä nimenomaisen esirikoksen tunnusmerkistön täyttymisestä, vaan lähtökohtaisesti voi olla riittävää myös se, jos *vaihtoehtoinen tapahtumainkulku* voidaan ”riittävän varmasti” tai ”selvästi” sulkea pois.

Korkein oikeus myös totesi, ettei RL 30 luvun 6 §:n soveltaminen edellytä yrityssalaisuuden saamista suoraan esirikoksen tekijältä, vaan tieto voi kulkeutua monenkin välikäden kautta. Esirikokseksi myös soveltuu mikä tahansa sellainen RL:ssa rangaistavaksi säädetty teko, jonka johdosta yrityssalaisuus on joutunut pois siihen oikeutetun tahon hallusta ja jonka johdosta yrityssalaisuuden väärinkäyttö on tullut mahdolliseksi. Yrityssalaisuuden väärinkäyttöä koskevassa asiassa voi siten olla riittävää sen osoittaminen, ettei yrityssalaisuutta ole voitu käytännössä saada haltuun *jollakin muulla kuin RL:ssa rangaistavaksi säädetyllä teolla*. Toisaalta tällaista selvittämistä tukee se, jos syytteen tueksi voidaan esittää nimenomainen ilmoitus (ja jonkinasteista selvitystä) siitä, millaisella menettelyllä yrityssalaisuuden väitetään tulleen hankituksi tai ilmaistuksi.

¹² Yleisesti todettakoon, ettei yksinomaan se, että jokin tieto on sinänsä selvitettävissä ns. käänteisellä insinööritaidolla (*reverse engineering*) tai muulla tavoin vapaasti markkinoilta saatavissa olevasta tuotteesta, sellaisenaan saata tietoa yrityssalaisuuden määritelmän ulkopuolelle. Olennaista on se, onko tällainen selvittäminen helppoa ja edullista vai sen sijaan vaikeaa ja kustannuksia vaativaa. Tästä kysymyksenasettelusta ks. *Vapaavuori* 2005, s. 70–75, *Nyblin* 2007, s. 237 ja 241–242 sekä *Viljanen* 2014, s. 667–668.

¹³ Vrt. samasta kysymyksenasettelusta eräissä muissa rikoksissa: *Jussi Tapani*, KKO 2013:17 – Yrityssalaisuuden väärinkäyttö, esirikoksen yksilöittävyys ja olosuhdetahallisuuden sisältö, teoksessa KKO:n ratkaisut kommentein I/2013, toim. Pekka Timonen, Helsinki 2013 (Tapani 2013a), s. 155.

Suorittamansa yksityiskohtaisen arvioinnin perusteella korkein oikeus päätyi katsomaan, että yrityssalaisuuden hankkiminen muulla tavoin kuin yritysvakoilulla tai yrityssalaisuuden rikkomisella oli käsiteltävänä olleessa tapauksessa erittäin epätodennäköistä. Tämä arviointi perustui paitsi poissuljentatyyppiseen päättelyyn myös nimenomaiseen konkreettista tapahtumainkulkua koskevaan selvitykseen. Näin ollen korkein oikeus katsoi, että esirikosta koskeva tunnusmerkistökiteijä oli tullut näytetyksi toteen.¹⁴

Korkeimman oikeuden perustelutapa vastaa pitkälti sitä, miten on jo aikaisemmin todettu Vaasan hovioikeuden tuomiossa vuodelta 2005.¹⁵ Toisaalta mainittakoon, että saman hovioikeuden myöhemmässä tuomiossa vuodelta 2007 on katsottu, että kun väitetty esirikos oli jäänyt selvittämättä, oli samalla jäänyt selvittämättä se, oliko esirikos tehty *tahallaan*.¹⁶ Myös tämä näkökulma esirikosta koskevaan tunnusmerkistökiteijään on epäilemättä aiheellinen. Kaikki RL 30 luvun mukaiset yrityssalaisuusrikokset ovat rangaistavia vain tahallaan tehtyinä (ja sama koskee lähes kaikkia muitakin esirikokseksi lähtökohtaisesti soveltuvia tekoja). Näin ollen jos esirikoksen tapahtumainkulkua koskeva selvitys jää kovin yleiselle tasolle ja arviointi painottuu poissuljentatyyppiseen päättelyyn, voidaan perustellusti kysyä, onko esirikos näytetty riittävästi toteen myös tahallisuusnäkökohdan osalta (siis kun arvioidaan nimenomaan *esirikoksen tekijän* tahallisuutta). Tapauksessa KKO 2013:17 korkein oikeus nähdäkseni kuitenkin kiinnitti riittävän huomion myös esirikosta koskevaan tahallisuusvaatimukseen, vaikkei tämä tuomion perusteista sinänsä erityisen yksityiskohtaisesti ilmene.¹⁷

2.2.5 Tahallisuus

Korkein oikeus arvioi ratkaisunsa perusteluissa erityisen yksityiskohtaisesti tahallisuuden täytymistä X:n omassa menettelyssä. Arviointi keskittyi X:n tietoisuuteen toisaalta siitä, että Pakistanissa oli tehty esirikos, ja toisaalta siitä, että syytteen kohteena olleet MX-moottorikelkkapuvut oli valmistettu B Oy:lle kuuluvia yrityssalaisuudeksi katsottavia kaavoja käyttämällä. Tähän viimeksi mainittuun näkökohtaan liittyi erottamattomasti kannanotto X:n tietoisuuteen siitä, että MX-moottorikelkkapukujen saattaminen myyntiin loukkaa B Oy:lle kuuluvaa yrityssalaisuutta.

Tahallisuusarviointinsa taustaksi korkein oikeus totesi, ettei kysymyksessä olleessa asiassa ollut sellaisia sovellettavaan tunnusmerkistöön tai teko-olosuhteisiin liittyviä seikkoja, joiden johdosta olisi perusteita poiketa korkeimman oikeuden vakiintuneesta tavasta arvioida tahallisuutta. Käytännössä kysymys oli *todennäköisyystahallisuusmallin* soveltamisesta myös tähän tapaukseen (vrt. tahtotahallisuusmalli, jonka soveltaminen voisi, ainakin joissakin tapauksissa, johtaa myös vähäisemmän selvityksen hyväksymiseen tahallisuuden osoittamiseksi).

Mainitulta pohjalta korkein oikeus tiivistä, että X:n tietoisuutta ja tahallisuutta voitiin arvioida sen mukaan, oliko X pitänyt *varmana tai varsin todennäköisenä*, että väärinkäytön kohde oli yrityssalaisuus ja että se oli saatu tietoon tai ilmaistu (RL:ssa rangaistavaksi säädettyllä) rikoksella. Selostettuaan ja arvioituaan yksityiskohtaisesti tätä koskevan näytön korkein oikeus päätyi katsomaan, että X oli tehnyt rikoksensa tahallaan myös edellä mainittuista osin.

¹⁴ Oikeuskirjallisuudessa *Tapani* on tarkastellut mainittua arvioinnin lopputulosta jossain määrin kriittisesti, ks. *Tapani*, Esirikoksen yksilöittävyys ja olosuhdetahallisuus, DL 2013 (Tapani 2013b), s. 789–790.

¹⁵ Vaasan HO:n tuomio 17.5.2005, nro 712, dnro R 03/1245.

¹⁶ Vaasan HO:n tuomio 1.3.2007, nro 327, dnro R 06/202.

¹⁷ Perustelukappaleissa 19–21 korkein oikeus lausui muun ohella seuraavasti (korostus tässä): ”Rikoslain 30 luvun 5 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn yrityssalaisuuden rikkomiseen voi... syyllistyä vain tiettyssä asemassa oleva henkilö, joka on *tietoinen* siitä, että hänen oikeudettomasti ilmaisemansa tieto on yrityssalaisuus. Syyttäjä on oikeudenkäynnissä tuonut esille kuvauksen siitä, että *nimetty henkilö* oli Pakistanissa *saanut tietoonsa* SX-moottorikelkkapukujen kaavat sanottuja pukuja B Oy:n alihankkijana valmistaneen E-yhtiön *tietokoneelta* ja että kaavoja oli käytetty MX-moottorikelkkapukujen valmistuksessa... Hovioikeus on tuomiossaan todennut esitutkinnan perusteella olleen riidatonta, että SX-moottorikelkkapuvun kaavat oli Pakistanissa *luvattomasti otettu* E-yhtiön tietokoneelta ja *luovutettu* MX-moottorikelkkapuvut valmistaneelle F-yhtiölle.”

Käytännössä korkeimman oikeuden tahallisuusarviointi painottui erityisesti siihen, oliko X tullut riittävästi tietoiseksi siitä, että MX-moottorikelkkapuvut oli valmistettu (ilman B Oy:n suostumusta) käyttämällä hyväksi B Oy:lle kuuluvia yritys-salaisuudeksi katsottavia kaavoja. Suhteutettaessa tämä näkökohta RL 30 luvun 6 §:n tunnusmerkistöön arvioinnin voidaan siten todeta keskittyneen erityisesti siihen, oliko X *tiennyt käyttäneensä B Oy:lle kuuluvaa yrityssalaisuutta*, kun hän oli saattanut myyntiin syytteessä tarkoitetut F-yhtiössä valmistetut MX-moottorikelkkapuvut.

Oikeuskirjallisuudessa *Tapani* on kommentoinut korkeimman oikeuden ratkaisua perusteellisesti erityisesti tahallisuusarvioinnin osalta. Tapanin mukaan korkeimman oikeuden vahvennetussa jaostossa tekemä ratkaisu tahallisuuskysymyksestä vahvistaa entisestään *todennäköisyystahallisuusmallin asemaa olosuhdetahallisuuden alarajana*. Toisaalta ratkaisu jättää ainakin teoriassa avoimeksi, voisiko jossakin rikostyyppissä tahallisuus kuitenkin määrittyä muulla kuin todennäköisyystahallisuusmallilla. Ratkaisun ennakkopäätösarvoa heikentää Tapanin mukaan väistämättä myös se, että korkeimman oikeuden jäsenten kannat jakaantuivat tahallisuuskysymyksen arvioinnissa lähes tasan.¹⁸

2.3 *Esirikoksen suhde vastaajan omaan tekoon ja tuotteiden myyntiin saattaminen yrityssalaisuuden käyttämisenä*

2.3.1 Esirikos ja ”tietoon saatu tai ilmaistu yrityssalaisuus”

Olen edellä jaksossa 2.2.4 selostanut ja arvioinut korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2013:17 perusteluja esirikoksesta esitetystä selvityksestä.

Seuraavassa tarkastelen sitä, mikä tarkemmin ottaen oli se tapahtumainkulku, joka oli edeltänyt X:n syytteessä tarkoitettua tekoa, ja mikä oli X:n oman teon suhde siihen.

Korkein oikeus lähti arvioinnissaan siitä, että syytteessä tarkoitetut kaavat olivat päätyneet Pakistanissa E-yhtiöstä F-yhtiöön joko yritysvakoiluksi tai yrityssalaisuuden rikkomiseksi katsottavalla teolla. Lisäksi korkein oikeus totesi, että MX-moottorikelkkapuvut oli F-yhtiössä valmistettu näitä kaavoja käyttämällä. Jos tämä valmistaminen olisi tullut arvioitavaksi Suomen lain nojalla, siihen olisi sovellettu yrityssalaisuuden väärinkäyttöä koskevaa RL 30 luvun 6 §:ää, koska kaavat olivat tulleet F-yhtiössä tietoon RL:ssa rangaistavaksi säädetyllä teolla. Korkein oikeus ei kuitenkaan lausunut tämän teon rikosoikeudellisesta arvioinnista erikseen, vaikka myös yrityssalaisuuden väärinkäyttö voi epäilemättä olla osa ”esirikosten ketju”.¹⁹ Toisaalta tällainen välivaiheen yrityssalaisuuden väärinkäyttö ei ole mitenkään välttämätön edellytys sovellettaessa RL 30 luvun 6 §:ää siihen henkilöön, joka on tehnyt *myöhemmän yrityssalaisuutta loukanneen teon*. Myös aikaisempi yrityssalaisuuden väärinkäyttö sisältää jo määritelmällisesti sen, että sitä ennen on tehty jokin RL:ssa rangaistavaksi säädetty teko.

Kiinnitän joka tapauksessa huomiota siihen, ettei yrityssalaisuuden väärinkäyttö – siltä osin kuin on kysymys yrityssalaisuuden käyttämisestä eikä ilmaisemisesta – kaikissa tapauksissa sovellu myöhemmän yrityssalaisuuden väärinkäytön esirikokseksi. Syynä on se, ettei yrityssalaisuus yleensä tule tällaisella teolla *kolmannen henkilön tietoon*. Sama koskee RL 30 luvun 5 §:n mukaista yrityssalaisuuden rikkomista, jollei yrityssalaisuutta ole tällaisella teolla ilmaistu, vaan sitä on ”vain” käytetty. RL 30 luvun 6 §:ssä edellytetään esirikokselta, että

¹⁸ *Tapani* 2013a, s. 157 ja *Tapani* 2013b, s. 794.

¹⁹ Ks. kuitenkin perustelukappaleet 35 ja 39 (korostus tässä): ”X:n tiedossa on... syksyllä 2006 ollut useita seikkoja, jotka ovat voimakkaasti viitanneet kaavojen ja B Oy:n yrityssalaisuuksien *oikeudettoman käytön* todennäköisyyteen.” – ”... Korkein oikeus katsoo X:n pitäneen varsin todennäköisenä, että MX-puvut on valmistettu B Oy:n moottorikelkkapuvun kaavoja *oikeudettomasti* käyttäen...”

yrityssalaisuus on sen avulla ”saatu tietoon tai ilmaistu”.²⁰

RL 30 luvun 6 §:n säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että säännös merkitsee ”luonteeltaan rikoksella saatuun aineettomaan omaisuuteen ryhtymistä” ja vastaa ”asialliselta sisällöltään SopMenL 4 §:n 4 momenttia”.²¹ Mainittu SopMenL:n (edelleen samansisällöisenä voimassa oleva) säännös kuuluu tässä yhteydessä merkityksellisiltä osiltaan seuraavasti (korostus tässä):

”Joka on saanut toiselta tiedon liikesalaisuudesta... tietäen, että tämä on hankkinut tai ilmaissut tiedon oikeudettomasti, ei saa sitä käyttää eikä ilmaista.”

SopMenL 4 §:n 4 momentissa on nimenomaisena lähtökohtana, että sen henkilön, joka on kolmannen henkilön asemassa ja jonka toimintaa liikesalaisuuden edelleen ilmaisemisen tai käyttämisen osalta arvioidaan, on täytynyt tulla *itse tietoiseksi liikesalaisuuden sisällöstä*. Edellytyksenä on myös, että se toinen henkilö, joka on liikesalaisuuden hänelle paljastanut, on syyllistynyt sen oikeudettomaan hankkimiseen tai ilmaisemiseen. Viimeksi mainitun näkökohdan osalta on RL 30 luvun 6 §:n säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa kuitenkin todettu, ettei RL 30 luvun 6 §:n soveltaminen edellytä, että tieto on saatu *suoraan* esirikoksen tekijältä, vaan tieto voi käytännössä kulkeutua monenkin välikäden kautta.²²

RL 30 luvun 6 §:n sanamuoto ei SopMenL 4 §:n 4 momentin tavoin sisällä nimenomaista edellytystä, että *tekijän* on *itse* tullut ”saada tieto yrityssalaisuudesta”, siis joko esirikoksen tekijältä tai joltakulta muulta myöhemmältä henkilöltä. RL 30 luvun 6 §:n sanamuoto on sen sijaan passiivissa: ”yrityssalaisuus, joka on saatu tietoon tai ilmaistu tässä laissa rangaistavaksi säädetyllä teolla”. Sana-

muoto herättääkin kysymyksen, onko RL 30 luvun 6 § sovellettavissa myös henkilöihin, jotka eivät *itse* ole saaneet yrityssalaisuutta ylipäättään *tietoonsa* – kunhan vain yrityssalaisuuteen on jossakin muussa relaatiossa sinänsä kohdistunut esirikos.

Selostettu kysymyksenasettelu jäsentyy havainnollisesti, kun tarkastellaan tapauksen KKO 2013:17 *syytteen teonkuvauksen* kehittymistä käräjäoikeudesta hovioikeuteen (ja samalla korkeimpaan oikeuteen). Kuten edellä jaksossa 2.1 on mainittu, käräjäoikeus hylkäsi syytteen sillä perusteella, ettei syyttäjä ollut yksilöinyt sellaista esirikosta, jolla ”sinällään yrityssalaisuuksiksi katsottavia kaavoja olisi saatu tietoon tai ilmaistu toiselle”. Tällaiseksi yksilöinniksi ei kelvannut se, että syyttäjä oli ilmoittanut MX-moottorikelkkapuvut *oikeudettomasti valmistetuiksi*. Se, että tapauksessa lopulta ”löytyi” myös esirikos, perustui siihen, että syyttäjä tarkisti hovioikeudessa syytettään niin, että syytteessä vedottiin myös siihen *aikaisempaan teokoon*, joka koski yrityssalaisuudeksi katsottujen kaavojen oikeudetonta *siirtymistä* E-yhtiöstä F-yhtiöön.

Kysymyksenasettelun tarkemmaksi jäsentämiseksi voidaan tarkastella myös toisenlaista, hypoteettista tapahtumainkulkua. Kuten tapauksen selostuksesta ilmenee, X oli tiedustellut moottorikelkkapukujen valmistamista ensin siltä pakistanilaiselta alihankkijalta (E-yhtiöltä), joka B Oy:lle kuuluvien kaavojen perusteella oli jo sitoutunut valmistamaan moottorikelkkapukuja B Oy:lle. Jos E-yhtiössä olisi suostuttu valmistamaan moottorikelkkapukuja myös A Oy:lle ja tässä valmistamisessa *käytetty B Oy:lle kuuluvia kaavoja*, E-yhtiön toiminnassa olisi tehty sellainen teko, joka Suomen lakia sovellettaessa olisi täyttänyt RL 30 luvun 5 §:n mukaisen *yrityssalaisuuden rikkomisen* tunnusmerkistön. Voidaankin pohtia, olisiko X voitu tuomita yrityssalaisuuden väärinkäytöstä myös

²⁰ Todettakoon kuitenkin, että joissakin tapauksissa myös yrityssalaisuuden ”pelkkä” käyttäminen voi johtaa yrityssalaisuuden tulemiseen muiden tietoon. Jos joku esimerkiksi käyttäen toiselle kuuluvaa yrityssalaisuutta valmistaa jonkin tuotteen ja saattaa tämän jälkeen tuotteen myyntiin, lopputuloksena voi olla – asianomaisen yrityssalaisuuden ja tuotteen luonteesta riippuen – se, että tuotteen ostanut voi selvittää yrityssalaisuuden suoraan tuotteesta itsestään.

²¹ HE 66/1988 vp, s. 78. Vastaavasti myös HE:n s. 86.

²² HE 66/1988 vp, s. 87.

siinä tapauksessa, jos hän olisi saattanut myyntiin tällä tavalla tilaamiaan ja saamiaan moottorikelkkapukuja. Vastaus kysymykseen on nähdäkseen kielteinen: tapauksessa ei olisi tehty sellaista esirikosta, jolla yrityssalaisuus olisi ”saatu tietoon tai ilmaistu”.²³

Molemmissa vaihtoehdossa – siis sekä todellisessa että hypoteettisessa – X:n teko oli (tai olisi ollut) yleiseltä moitittavuudeltaan joka tapauksessa samanlainen: hän oli (tai olisi) ”vain” *saattanut myyntiin* (yrityssalaisuutta sinällään loukanneita) *tuotteita*. Myös tämä näkökohta osaltaan huomioon ottaen voidaanankin perustellusti kysyä, olisiko ratkaisussa KKO 2013:17 tullut omaksua lähtökohta, että yrityssalaisuutta loukanneet edes lähtökohtaisesti rangaistavat teot (sikäli kuin ne voivat tulla arvioitavaksi Suomen lain nojalla) olivat *päättäneet* jo siihen, kun MX-moottorikelkkapuvut oli *valmistettu* Pakistanissa. Yrityssalaisuudeksi katsottujen *kaavojen* ei ollut edes väitetty siirtyneen F-yhtiöstä enää eteenpäin.

Käsitykseni mukaan olisi mahdollista ja myös perusteltua tulkita, että RL 30 luvun 6 §:ssä edellytetään käytännössä (SopMenL 4 §:n 4 momentin tavoin), että yrityssalaisuuden on täytynyt tulla myös sen henkilön tietoon (tai ainakin haltuun, esimerkiksi asiakirjatallenteena²⁴), jolle rangais-

tusta yrityssalaisuuden väärinkäytöstä vaaditaan.²⁵ Tämä tulkintavaihtoehto saa tukea RL 30 luvun 6 §:n säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluista. Niissä on todettu muun ohella seuraavasti:

”Säännöksen soveltaminen ei... edellyttäisi, että *tieto* on saatu *suoraan* rikoksen tekijältä. *Tieto* voi käytännössä *kulkeutua monenkin välikäden kautta*.”²⁶

Viittaa myös siihen edellä jo esille nostamaani hallituksen esityksen lausumaan, jonka mukaan yrityssalaisuuden väärinkäytön on tarkoitettu olevan luonteeltaan ”rikoksella saatuun *aineettomaan* omaisuuteen ryhtymistä”. Tämä on ainakin lähtökohtaisesti eri asia kuin ryhtyminen *rikoksen avulla valmistettuihin (aineellisiin) tavaroihin*.

RL 30 luvun 6 §:ssä käytetty passiivimuoto (”yrityssalaisuus on saatu tietoon tai ilmaistu”) perustuu nähdäkseen viime kädessä siihen, että säännös on tarkoitettu sovellettavaksi yhteensä kolmessa erilaisessa tapauksessa:

- 1) Se, jolle rangaistusta yrityssalaisuuden väärinkäytöstä vaaditaan, on saanut tiedon suoraan esirikoksen tekijältä.
- 2) Esirikoksella hankittu tai ilmaistu tieto on kulkeutunut useamman henkilön kautta sille,

²³ Vrt. kuitenkin se edellä alaviitteessä 20 esille nostettu kysymyksenasettelu, joka liittyy siihen, olisiko tuotteen ostajalla (tässä siis X:llä) ollut mahdollisuus selvittää yrityssalaisuus valmiista tuotteesta itsestään (ks. tältä osin myös edellä jakso 2.2.2). Tämä näkökulma ei käsitykseni mukaan kuitenkaan muuta esittämäni johtopäätöstä.

²⁴ Yrityssalaisuuden sisältävän tallenteen haltuun saamisesta suhteessa itse yrityssalaisuuden sisällöstä tietoiseksi tulemiseen (esim. tapauksista, joissa tekijä saa haltuunsa yrityssalaisuuden sisältävän asiakirjan, jonka sisältöä hän ei kykene itse ymmärtämään tekstin vieraskielisyyden tai erityisasiantuntemuksen puuttumisen vuoksi) ks. *Nyblin* 2007, s. 266 ja *Viljanen* 2014, s. 685–686.

²⁵ *Myös Vapaavuori* (2005, s. 106) on viitannut siihen, miten ”[l]ähtökohtana yrityssalaisuuden väärinkäytössä on, että tekijällä on yrityssalaisuus tiedossaan ilman sen oikean haltijan suostumusta ennen väärinkäyttöön ryhtymistä”. Vaikka Vapaavuoren toteamuksen kontekstina on RL 30 luvun 6 §:n mukaisen teon tekijän ja yrityssalaisuuden laillisen haltijan välisen suhteen jäsentäminen, toteamus käsitykseni mukaan ilmentää samalla kyseisen tunnusmerkistön soveltamisen yleistä lähtökohtaa.

²⁶ HE 66/1988 vp, s. 87 (korostus tässä). – Vertailun vuoksi todettakoon, miten hovioikeus oli ratkaisuun KKO 2013:17 liittyneessä omassa tuomiossaan selostanut yrityssalaisuuden väärinkäyttöä edeltävää tyypillistä toimintaa (lainaus korkeimman oikeuden tapausselostuksesta, korostus tässä): ”Tyypillinen toiminta, jonka torjumiseksi yrityssalaisuuden väärinkäyttö oli säädetty rangaistavaksi, oli kansainvälistä ja rajat ylittävää rikollisuutta. Esirikos oli näissä tapauksissa usein tehty kaukana lopullisen tuotteen myyntipaikasta ja tuotteen valmistamisessa käytetty yrityssalaisuus ja valmistettu tuote olivat voineet siirtyä henkilöltä toiselle useita kertoja.” Tällainen tietty ja sen perusteella valmistetun tuotteen siirtymisen rinnastaminen toisiinsa on mielestäni erilainen ajatuskulku kuin sisältö HE:een.

jolle rangaistusta yrityssalaisuuden väärinkäytöstä vaaditaan (jolloin esirikoksia voi olla useampi kuin yksi).

- 3) Se, jolle rangaistusta yrityssalaisuuden väärinkäytöstä vaaditaan, on tehnyt itse myös esirikoksen (jolloin tekijä ei ole ylipäätään kolmannen henkilön asemassa).²⁷

RL 30 luvun 6 §:n passiivimuodon syynä ei sen sijaan näyttäisi olevan se, että säännöksen olisi erityisesti tarkoitettu voivan tulla sovellettavaksi myös henkilöihin, jotka eivät itse ole saaneet yrityssalaisuutta ylipäätään tietoonsa (tai sen sisältävää tallennetta haltuunsa).

2.3.2 Tuotteiden myyntiin saattaminen yrityssalaisuuden käyttämisenä

Tapauksen KKO 2013:17 syytteen teonkuvauksen mukaan X:n oli katsottava syyllistyneen B Oy:lle kuuluvan yrityssalaisuuden oikeudettomaan käyttämiseen sillä, että hän oli Suomessa *saattanut myyntiin* mainittua yrityssalaisuutta käyttäen Pakistanissa valmistettuja MX-moottorikelkkapukuja. Korkein oikeus ei pohtinut ratkaisussaan erikseen sitä, millaisin perustein (yrityssalaisuutta sinänsä loukkaavien) *tuotteiden myyntiin saattaminen* voidaan viime kädessä katsoa yrityssalaisuuden – *siis tiedon* – käyttämiseksi. Tällainen tulkinta katsottiin ilmeisesti itsestään selväksi.

RL 30 luvun 6 §:n säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä ei ole kuvattu yksityiskohtaisemmin, millaista toimintaa olisi syytä pitää yrityssalaisuuden käyttämisenä. Hallituksen esityksen ainoassa tältä osin merkityksellisessä perustelulau-

sumassa (joka on esitetty yrityssalaisuuden rikkomista koskevan säännöksen perusteluissa) on viitattu vain yleisluonteisesti ”yrityssalaisuuden hyödyntämiseen omiin tarkoituksiin”.²⁸ Oikeuskirjallisuudessa on tuotu esille muun muassa se, että (teknisluonteisia) yrityssalaisuuksia voidaan tyyppillisesti käyttää esimerkiksi jonkin tuotteen *valmistamisessa*.²⁹

Se, että yrityssalaisuutta luvottomasti käyttämällä valmistetun tuotteen myyntiin saattaminen katsotaan myös *erillisenä tekona* yrityssalaisuuden loukkaukseksi – ja RL 30 luvun 6 §:n tunnusmerkitön puitteissa yrityssalaisuuden käyttämiseksi – edustaa samanlaista ajatuskulkua kuin noudetaan *immateriaalioikeudessa*. Esimerkiksi patenttilain (550/1967) 3 §:n mukaisesti patentinloukkaukseksi katsotaan muun ohella se, että muu kuin patentinhaltija ilman tämän lupaa ”käyttää keksintöä saattamalla vaihdantaan patentoidun tuotteen”. Patenttioikeudessa yksinoikeuden loukkaamisen tavat on siten määritelty laajasti – ja myös käyttäen ilmaisutapaa, jonka mukaan esimerkiksi tuotteen vaihdantaan saattaminen on *keksinnön* (joka on yrityssalaisuuden tavoin immateriaalinen) *käyttämistä*.

Yrityssalaisuuden väärinkäyttöä koskevassa RL 30 luvun 6 §:ssä ei ole kuitenkaan säädetty tarkentavasti mitään siitä, millaista tekoa voidaan pitää yrityssalaisuuden käyttämisenä. Säännöstä koskevissa hallituksen esityksen perusteluissa ei ole myöskään viittausta sellaiseen tulkintaan, joka on omaksuttu ratkaisussa KKO 2013:17. Tällainen tulkinta ei ole ollut tietojeni mukaan myöskään oikeuskäytännössä ainakaan hovioikeustasolla aikaisemmin rajanvedon kohteena, eikä (kotimai-

²⁷ Näistä viimeksi mainituista tapauksista erikseen ks. HE 66/1988 vp, s. 87, Nyblin 2007, s. 287 ja Viljanen 2014, s. 701–703.

²⁸ HE 66/1988 vp, s. 84–85.

²⁹ Ks. esim. Nyblin 2007, s. 276–277 (korostus alkuperäisessä tekstissä): ”*Teknisluonteisten* yrityssalaisuuksien käyttäminen ilmenee yleensä siten, että yrityssalaisuutta hyödynnetään jonkin tuotteen suunnittelussa, rakentamisessa tai muussa senkaltaisessa toiminnassa. Tiedon käyttäminen saatetaan havaita esimerkiksi siitä, että tekijä (tai se yritys, jonka palveluksessa hän on) on saattanut markkinoille samanlaisen tuotteen kuin yrityssalaisuuden laillinen haltija on alun perin suunnitellut tai valmistanut. Tällaisissa tapauksissa yrityssalaisuutta on siis käytetty, jotta kyettäisiin valmistamaan tietynlainen tuote.” Ks. vastaavasti Vapaavuori 2005, s. 100–102.

nessa) oikeuskirjallisuudessakaan ole otettu siihen kantaa.³⁰

Mainittu kysymyksenasettelu ilmenee kuitenkin edellä jaksossa 1 viitattun valmisteilla olevan *liikesalaisuuksien suojaa koskevan EU:n direktiivin* luonnosversiosta. Direktiiviehdotus ei tosin ole merkityksellinen siltä osin kuin on kysymys jäsenvaltioiden liikesalaisuuksien suojaa koskevasta rikosoikeudellisesta sääntelystä, vaan direktiivin merkitys tulee rajoittumaan siviili- ja kauppaoikeudelliseen sääntelyyn (Suomessa siis nykyisen sääntelyn osalta erityisesti SopMenL ja TSL) sekä siihen perustuvien oikeuksien toteuttamiseen.³¹ Direktiiviehdotuksen johdanto-osassa on todettu seuraavasti:

”Matala [liikesalaisuuksien] suojataso helpottaa myös vilpillisesti toimivien kilpailijoiden toimintaa, sillä kyseiset kilpailijat saattavat levittää liikesalaisuuksien laittoman hankinnan tuloksena valmistetut tavarat koko sisämarkkinoiden alueelle. Lainsäädännössä olevat erot helpottavat myös tavaroiden tuontia kolmansista maista unioniin sellaisten rajanylityspaikkojen kautta, joiden suojataso on heikompi, kun tavaroiden suunnittelu, valmistus tai markkinointi perustuu varastettuihin tai muulla tavalla laittomasti hankittuihin liikesalaisuuksiin. Tällaiset erot haittaavat kaiken kaikkiaan sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa.”³²

Direktiiviehdotuksessa on pidetty tarpeellisenä määrittää erikseen ”toimintatapa ja käytännöt, joi-

ta olisi pidettävä liikesalaisuuksien laittomana hankkimisena, käyttönä tai julkistamisena”.³³ Tämän pohjalta direktiiviehdotuksen 3 artiklan 5 kohtaan on sisällytetty seuraavaa:

”Teollis- tai tekijänoikeutta loukkaavien tavaroiden tuotanto, tarjoaminen tai saattaminen markkinoille taikka teollis- tai tekijänoikeutta loukkaavien tavaroiden tuonti, vienti tai varastointi tällaisia tarkoituksia varten on katsottava liikesalaisuuden laittomaksi käytöksi tapauksissa, joissa nämä toiminnot toteuttanut henkilö oli tai hänen olisi olosuhteista riippuen pitänyt olla tietoinen siitä, että liikesalaisuutta on käytetty laittomasti 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.”³⁴

Direktiiviehdotuksessa on siten omaksuttu *tiedon käyttämistä* koskevaan kysymykseen varsin samanlainen lähestymistapa kuin ilmenee esimerkiksi edellä viitattusta patenttilain 3 §:n säännöksestä keksinnön käyttämisen osalta.

Analogia suhteessa immateriaalioikeudellisiin säännöksiin ja edellä selostettu direktiiviehdotuksen sisältö antavat nähdäkseni ainakin jonkin verran tukea ratkaisussa KKO 2013:17 omaksutulle tulkinnalle. Direktiiviehdotuksen pohjalta voidaan katsoa, ettei kyseinen tulkinta ole *systemaattisesta näkökulmasta sinänsä vieras* liikesalaisuuksien suojaa koskevalle sääntelyperinteelle – tältä osin siis nimenomaan eurooppalaisessa kontekstissa yleisesti.³⁵

³⁰ Oikeuskirjallisuudessa on tosin arvioitu yrityssalaisuuden käyttämistä suhteessa siihen, että henkilö jollakin tapaa käsittelee sellaista tallennetta, josta yrityssalaisuus ilmenee. Tältä osin on lähdetty siitä, ettei esimerkiksi yrityssalaisuuden sisältävän asiakirjan tutkiminen vielä sellaisenaan ole yrityssalaisuuden käyttämistä – vaan vasta se, jos henkilö tämän tutkimisen perusteella ryhtyy johonkin sellaiseen toimenpiteeseen tai ratkaisuun, jota hän ei olisi tehnyt ilman yrityssalaisuudesta olevaa tietoa. Ks. Nyblin 2007, s. 276–277 ja Viljanen 2014, s. 686. Näytön arviointiin liittyvistä kysymyksistä tämän osalta ks. myös Vapaavuori 2005, s. 101–102.

³¹ Ks. direktiiviehdotuksen luonnosversion johdanto-osan perustelukappale 9 c ja 1 artiklan 2 kohdan g alakohta.

³² Direktiiviehdotuksen luonnosversion johdanto-osan perustelukappale 7.

³³ Direktiiviehdotuksen luonnosversion johdanto-osan perustelukappale 9. – Erikseen mainittakoon, että direktiiviehdotuksen suomenkielisessä versiossa yleisesti käytetty sana ”julkistaminen” on hieman epäonnistunut, koska käytännössä direktiiviehdotuksessa on tarkoitettu *paljastamista* tai *ilmaisemista* (engl. *disclosure*). Liikesalaisuuden paljastaminen/ilmaiseminen ei läheskään aina tarkoita samalla myös tiedon julkistamista kaikkien saataville.

³⁴ Direktiiviehdotuksen luonnosversion 3 artiklan 5 kohta (korostus tässä). – Erikseen mainittakoon, että direktiiviehdotuksessa on määritelty ”teollis- tai tekijänoikeutta loukkaaviksi tavaroiksi” tavarat, joiden ”ideoinnissa, ominaisuuksissa, toiminnassa, tuotantoprosessissa tai markkinoinnissa saadaan merkittävää hyötyä laittomasti hankituista, käytetyistä tai julkistetuista liikesalaisuuksista” (ks. direktiiviehdotuksen luonnosversion 2 artiklan 4 kohta).

³⁵ Liikesalaisuuksien suojaa koskevan sääntelyn taustasta ja systematiikasta Suomessa ks. Nyblin 2007, s. 231–232 ja 246–251. Tämän sääntelyn yhteydestä immateriaalioikeudelliseen sääntelyyn (myös yhtymäkohtia korostaen) ks. Vapaavuori 2005, s. 11–12.

Toisaalta esimerkiksi se, että immateriaalioikeudellisessa lainsäädännössä omaksuttu tiedon (kuten keksinnön) käyttämistä koskevan tekotavan sisältö ulotetaan samanlaisena noudatettavaksi liikesalaisuuksien suojaa koskevan lainsäädännön soveltamisessa – ja *nimenomaan myös rikossäännöstä sovellettaessa* –, edellyttäisi mielestäni erityisiä perusteluja. *Tavar*an myyntiin saattaminen ei ole mielestäni ainakaan normaalikielen mukaisessa merkityksessä *tiedon* käyttämistä.

Ottaen lisäksi huomioon ne edellä jaksossa 2.3.1 selostetut näkökohdat, jotka liittyvät yrityssalaisuuden väärinkäytön *esirikoksen suhteeseen tekijän omaan teko*on – ”yrityssalaisuus on saatu tietoon tai ilmaistu RL:ssa rangaistavaksi säädettyllä teolla”, – katsoisin itse perustellummaksi, ettei RL 30 luvun 6 §:n tunnusmerkistön tulisi voida katsoa täyttyvän pelkästään yrityssalaisuutta sinänsä loukkaavien tuotteiden myyntiin saattamisella, näin varsinkin jos tekijä ei ole ylipäättään tullut itse tietoiseksi yrityssalaisuudesta.

3. Lopuksi

Toistaiseksi on oikeuskäytännössä valtaosa kärjä- ja hovioikeuksissa ratkaistuista yrityssalaisuusrikossyytteistä koskenut puhtaasti kotimaisia tapauksia, joskin jonkin verran on ollut myös kansainvälisen liittynän sisältäneitä juttuja. On kuitenkin huomattava, että sinänsä yrityssalaisuuksien loukkaamista koskevissa tapauksissa voi syntyä varsin helposti kansainvälinen liityntä tavalla tai toisella, jolleivät kyseessä olevan toimialan markkinat ole korostuneen kansalliset tai jollei asianomainen elinkeinotoiminta ole laajuudeltaan suhteellisen pientä. Yrityssalaisuuksia sisältävien aineistojen siirtäminen valtioiden väliset rajat ylittävästi on teknisestä näkökulmasta vaivatonta.

Yrityssalaisuuden suojaa koskevat oikeudenkäynnit ovat Suomessa painottuneet vahvasti rikosoikeusjärjestelmän puolelle. Kansainvälisen liittynän sisältävissä esitutkintaan päätyvissä tapauksissa voi kuitenkin jo lähtökohtaisestikin ilmaantua yrityssalaisuuden haltijan kannalta vaikeasti ennakoitavia ongelmia, sillä rikossäännöksiä ei voida – RL 1 luvun sääntely huomioon ottaen – soveltaa

läheskään kaikkiin sellaisiin menettelyihin, joissa yrityssalaisuuden loukkaaminen vaikuttaa markkinaolosuhteisiin Suomessa ja siten aiheuttaa täällä vahinkoa. Myös näytön hankkiminen Suomen rajojen ulkopuolelta on tyypillisesti vaikeaa.

Ratkaisu KKO 2013:17 on ennakkoratkaisu nimenomaan kansainvälisen liittynän sisältäneestä tapauksesta. Vaikka kysymyksessä ollut yrityssalaisuus ei ollut oikeudettoman toiminnan tuloksena lainkaan päätyntä Suomessa sinänsä *tietoon*, korkein oikeus kuitenkin katsoi, että henkilö, joka oli saattanut Suomessa myyntiin yrityssalaisuutta oikeudettomasti käyttämällä muualla valmistetut tuotteet, oli tällä teollaan syyllystynyt yrityssalaisuuden käyttämiseen. Ottaen huomioon yrityssalaisuuden suojaa koskevan sääntelyn (mukaan lueteluna rikosoikeudellinen sääntely) taustalla olevat yleiset tavoitteet mainittua rajanvetoa voidaan sinänsä pitää tarkoituksenmukaisena.

Se, missä määrin ratkaisun KKO 2013:17 lopputulosta voidaan viime kädessä pitää onnistuneena, jää mielestäni kuitenkin avoimeksi – näin erityisesti sen takia, ettei ratkaisun perusteluissa käsitelty erikseen sitä, millaisin perustein (pelkkää) tuotteiden myyntiin saattamista voidaan pitää yrityssalaisuutta koskevan tiedon käyttämisenä. Jos korkein oikeus olisi esittänyt tältä osin nimenomaiset perustelut, tämä olisi edesauttanut linjauksen tarkempaa arvioitavuutta. Kysymys on laajemmin tarkasteltuna siitä, *miten joustavasti tai suppeasti* yrityssalaisuusrikossäännöksen yksittäisiä tunnusmerkistötekijöitä voidaan arvioida toisaalta säännöksen sanamuoto ja toisaalta säännöksen yleiset tavoitteet huomioon ottaen.

Juuri todettu laajempi kysymyksenasettelu on merkityksellinen myös arvioitaessa niitä kahta muuta korkeimman oikeuden yrityssalaisuusrikostapauksissa antamaa ennakkoratkaisua (KKO 2013:20 ja 2015:42), joita tarkastelen tämän artikkelin myöhemmin julkaistavassa II-osassa. Molemmissa oli arvioitavana RL 30 luvun 4 §:n mukaisen yritysvakoilun *oikeudettomuusedellytys* ja ratkaisussa KKO 2013:20 erikseen myös se, miten varhaisessa vaiheessa RL 30 luvun 5 §:n mukaisen yrityssalaisuuden rikkomisen *yrityksen* voidaan katsoa alkavan. Oikeudettomuusedellytyksen arviointi liittyy

keskeisesti yritysvakoilusäännöksen esitöiden perustelujen merkitykseen säännöksen sanamuodolle tarkoitettun soveltamisalan määrittäjänä ja kysymys yrityssalaisuuden rikkomisen yritys vaiheen alkamisesta puolestaan rikosoikeuden yleisiin oppeihin.

Korkeimman oikeuden yrityssalaisuusrikosjuttuissa antamat ennakkoratkaisut joka tapauksessa jäsentävät RL 30 luvun 4–6 §:n säännösten soveltamisalaa ja myös yhtenäistänevät alempien tuomioistuinten oikeuskäytäntöä vastaavilta osin. Rat-

kaisu KKO 2013:17 myös tavallaan ennakoi sel- laista liike-/yrityssalaisuuksien suojan laajuutta, joka vastaa valmisteilla olevan EU:n liikesalaisuuksien suojaa koskevan direktiivin mukaista (rikoslain ulkopuolista) oikeustilaa. Näkisin joka tapauksessa, että mainittu ratkaisu on viime kädessä painavampi tai ainakin perustellumpi nimenomaan *tahallisuusvaatimusta* koskevana prejudikaattina kuin rajattaessa yrityssalaisuuden käyttämiselle tarkoitettua sisältöä.

Klaus Nyblin